PREŢURILE CU CARE SE VINDEAU UNELE PRODUSE ŞI MĂRFURI ÎN CADRUL COMERŢULUI DINTRE ŢARA MOLDOVEI ŞI POLONIA (A DOUA JUM. A SEC. XVIII)

Valentin ARAPU

Pe parcursul întregii epoci medievale, Ţara Moldovei a fost un exportator important de produse animaliere, agrare şi alimentare în Polonia. În secolele XVI-XVIII produsele alimentare şi vitele cornute din Moldova erau cerute pe piaţa polonă, în special la iarmaroacele din Lwow, Jazłowiec, Sniatyn. Un număr mare de vite moldoveneşti se vindeau negustorilor poloni veniţi la iarmaroacele din ţară: Trotuş, Cernăuţi, Botoşani, Hotin. Vistieria Moldovei era completată temeinic în urma vinderii în Polonia a variate produse: vin, anason, tutun, miere, ceară de calitate superioară, potasiu, piei de vite, nuci, peşte. Exporturile în Polonia au avut o influenţă pozitivă asupra dezvoltării economiei Ţării Moldovei.

Conform relatărilor lui R. G. Boscovich, anual din Moldova şi Muntenia se exportau în Polonia între 20.000 şi 40.000 de boi şi vaci, preţul unei perechi de boi graşi fiind de 25-30 lei. După informaţiile oferite de Charles de Peyssonel, boii moldoveneşti, care treceau anual în Polonia, aveau o greutate de 200-250 ocale[1], se vindeau cu 10-13 piaştri, pe când vacile se vindeau cu 8-11 piaştri.

Preţurile cu care se vindeau animale şi produse animale în Ţara Moldovei

Denumirea	Anul	Unitatea de măsură	Preţul	
			Lei / galbeni / piaştri	Parale
Boi	1741-1750	bucata	14-18 lei	-
	1750-1768	bucata	16 lei / 4,8 galbeni	-
	1769-1774	bucata	20 lei / 5 galbeni	-
	1777	bucata	12-25 lei	-
	1782	bucata	10-15 lei	-
	1784	bucata	25 lei	-
	1787-1791	bucata	35 lei / 6,4 galbeni	
	1799	bucata	27 lei	20
	1792-1800	bucata	38,5 lei / 7 galbeni	-

[1] Oca, pl. ocale sau ocă, oca = 1,283 kg; 4 litre; 400 dramuri.

Brânză	1765	oca	-	4
(caşcaval)	1792	oca	-	6-10
Brânză de oi	1792	oca	-	12
Caşcaval	1795	oca	-	5
Brânză de oi				
Cai	1741-1750	bucata	20-30 lei	-
	1750-1768	bucata	27,5 lei / 7,3 galbeni	-
	1764	bucata	11-16 lei	-
	1769-1774	bucata	37,5 lei / 9,4	-
	1775	bucata	galbeni	-
			20-35 lei	
	1775-1786	bucata	35 lei / 7,9 galbeni	-
	1782	bucata	30 lei	-
	1784	bucata	50 lei	-
	1787-1791	bucata	45 lei / 8,2 galbeni	-
	1800	bucata	30 lei	-
	1792-1800	bucata	65 lei / 10 galbeni	-
Ceara	1764	oca	1 leu	10
	1777	oca	2 lei	-
	1792	oca	-	14
	1796	oca	-	20
Icre	1782	oca	3 lei	15
Mătase	1796	dramul[1]	-	6
Miere de	1741-1750	vadra	2 lei	-
albine	1750-1768	vadra	2,25 lei / 0,5 galbeni	-
	1769-1774	vadra	3,75 lei /1 galbeni	-
	1771	vadra	3 lei	-
	1775-1786	vadra	4,5 lei / 1 galben	-
	1786	oca	-	15
	1787-1791	vadra	5,5 lei / 1 galben	
	1792	vadra	3 lei	30
	1798	cântarul	35 lei	-
	1799	vadra	6 lei	-
	1792-1800	vadra	6,5 lei / 1 galben	-
Oi / capre	1741-1750	bucata	0,8-1,5 lei	-
Oi / capre	1750-1768	bucata	1,75 lei / 0,45	-
Oi / capre	1769-1774	bucata	galbeni	-
Oi	1777	bucata	2 lei / 0,5 galbeni	-
Oi	1782	bucata	1 leu	30
Oi / capre	1787-1791	bucata	-	-
Oi	1796	bucata	3 lei / 0,54 galbeni	-
Oi / capre	1792-1800	bucata	2 lei	-
			3,2 lei / 0,5 galbeni	

Peşte /	1766	40 oca	6 lei	-
morun	1782	oca	-	45
Peşte / crapi	1782	oca	-	24
Peşte /	1792	oca	-	10
morun	1795	oca	-	4
Peşte	1798	4 ocale	1 leu	-
	1800	oca	-	10
Piei de animale / piele de iepure	1784	bucata	-	20
Piele de bou	1792	bucata	10 lei	-
Piele de vacă	1792	bucata	8 lei	-
Piele de oaie	1797	bucata	10 lei	-
Unt	1792	oca	-	22
	1798	oca	-	25
	1798	1,5 ocale	1 leu	-
	1799	oca	-	19
Vaci	1741-1750	bucata	8-10 lei	-
	1750-1768	bucata	9 lei / 2,65 galbeni	-
	1762	bucata	10 lei	-
	1769-1774	bucata	12 lei / 3 galbeni	-
	1782	bucata	6-9 lei	-
	1782	bucata	9 lei	30 (bani)
	1784	bucata	10 lei	-
	1787-91	bucata	27 lei / 5 galbeni	-
	1791	bucata+viţel	7 piaştri	-
	1796	bucata	10 lei	-
	1799	bucata	12 lei	-
	1792-1800	bucata	32 lei / 4 galbeni	

Exporturile masive de vite în Polonia influenţau enorm asupra preţurilor pe pieţele poloneze. Astfel, înaltul demnitar polon Tadeusz Czacki invoca domnului Ţării Moldovei faptul că boii exportaţi în Polonia erau atât de numeroşi, încât scădeau preţul celor autohtoni pe pieţele poloneze. Magnaţii polonezi din regiunile limitrofe procurau vite cu scopul îngrăşării şi realizării lor în regiunile mai îndepărtate. În anul 1784 Potocki a acordat 5.240 de galbeni pentru procurarea boilor de plug.

Din Moldova era exportat şi un număr impresionat de cai. Caii erau crescuţi într-un număr foarte mare. Stephan Raicevich afirma că fiecare boier moldovean ţinea 100-200 de iepe de prăsilă. Wenzel von Brognard nota că preţul unui cal oscila între 20 şi 30 de piaştri, iar al unei iepe împreună cu mânzul – între 13 şi 20 de piaştri. După alte informaţii, preţul unui cal varia între 13 şi 35 lei sau 20 şi 30 de galbeni.

Printre articolele de export figurează şi sarea, care era căutată mai ales în voievodatele din sud-estul Poloniei. Preţul la sare varia în funcţie de locul unde era procurată: la gura ocnei sau în alte locuri de comercializare. În perioada anilor 1792-1806 preţurile la sare se prezentau în modul următor: sare (la gura ocnei) – 2 lei (100 ocale); sare – 1 sau 2 parale (oca); sare (Creuleni, Movilău) – 12 lei (100 ocale). Estimativ, Moldova exporta anual 200.000 de cântare[1] de sare în Polonia, Ungaria, Rusia şi Turcia. După datele unui raport prezentat seimului polonez în 1791, Polonia importa din Ţara Moldovei sare în valoare de 153.000 de florini sau 561.000 de zloţi, adică Moldova se situa pe locul al VI-lea în şirul ţărilor exportatoare de sare în Polonia.

Preţurile cu care se vindeau unele produse ale subsolului în Ţara Moldovei

Denumirea produselor	Anul	Unitatea de măsură	Preţul	
			Lei	Parale
Fier	1782	oca	-	24
	1798	oca	-	21
Păcură	1777	oca	-	35
	1777	oca	-	15
	1782	10 oca	3	20
	1792	oca	-	8
	1798	oca	-	7
Sare (la gura ocnei)	1792	100 ocale	2	-
Sare	1796	oca	-	2
	1798	oca	-	1
Sare (la gura ocnei)	1806	100 ocale	2	-
Sare (Creuleni şi Movilău)	1806	100 ocale	12	-

Anual se exportau importante cantităţi de safian prelucrat, piei de vulpe şi alte blănuri în Polonia, Ungaria, Germania şi Turcia. Stephan Raicevich estimează că anual erau exportate în Polonia 200.000 de piei de iepure. La 31 mai 1794 negustorul evreu din Satanov Mordc Gherşcovici a trecut prin vamă 6.650 pielicele de miel în valoare de 3.990 ruble [0,6 ruble bucata], echivalentul a 6.650 piaştri [1 piastru bucata].

Fondul forestier al ţării permitea exportul masiv al lemnului şi al produselor fabricate din lemn. Însă, oficial, exportul lemnului de construcţie era interzis de otomani. În acelaşi timp, satele şi oraşele poloneze limitrofe se aprovizionau cu lemne de foc din Moldova. Pentru extinderea navigaţiei

[1] 1 cântar = 58-60 kg; 44 ocale.

pe râurile interne şi de graniţă, polonezii aveau nevoie de lemn pentru construirea vaselor, pe care îl cumpărau tot din Moldova. Diversitatea produselor din lemn, comercializate atât pe piaţa internă a principatului, cât şi exportate, este confirmată de numeroase surse ale timpului: un catarg era vândut la preţul de 12 lei; un dulap de stejar – 25 parale; „Galaţi-dulap" de stejar – 10 parale; grinzi de stejar – 3 parale (buc.); haragi – 1 leu sau 1 leu şi 10 parale (1000 buc.); lemne de foc – 1 leu 20 parale sau 2 lei 20 parale (carul); „ortaciapa stejar" – 10 parale (buc.); scânduri de „hesău" – 6 parale (buc.); scânduri de tei – 6 parale (buc.); scânduri – 10-30 lei (100 buc.); şindrile – 2 lei (1000 buc.); tahtalâcul mare – 5 sau 6,5 lei (buc.); tahtalâcul mic – 3 lei (buc.); tălpi de stejar – 8 parale (buc.).

Un alt produs căutat de negustorii polonezi pe pieţele moldoveneşti era potasa caustică, care tradiţional era vândută în Polonia, ajungând până la Gdansk, cu „un câştig ce îmbogăţea pe Domn şi câţiva negustori din Liov". Într-un raport al consulului austriac Schilling, datat cu 10 martie 1799, se menţiona că „negustorii evrei de supuşenie cezaro-crăiască" au cumpărat, la Iaşi, 100 livre[1] de potasă cu 9 fl. renani. Ea a fost transportată prin Suceava sau Cernăuţi la Danzig.

Exportul de peşte dunărean, atestat documentar din secolul al XV-lea, a continuat şi în secolul al XVIII-lea. Anual se trimiteau mii de care de peşte în Podolia. Numai din Galaţi erau exportate în Polonia 1.000 care de peşte pe an. Se mai ducea în Polonia o cantitate mare de peşte sărat şi de untură de peşte. La 24 decembrie 1792 Alexandru Constantin Moruzi a întărit nartul obiectelor din Iaşi, potrivit căruia „oca a tot felul de peşti de ţară atât de heleşteu cât şi de baltă" urma a fi vândută cu 10 parale. Trebuie să luăm în consideraţie că la finele secolului al XVIII-lea s-a înregistrat o creştere a preţurilor la toate produsele şi mărfurile din cauza devalorizării treptate a leului în raport cu galbenul franţuzesc sau olandez.

Pe lângă peşte, s-au exportat şi icre, în special de morun, fiind şi o marfă căutată pretutindeni: o ocá de icre proaspete, în anul 1782, costa 3 lei şi 15 parale [aproximativ la acelaşi preţ puteau fi procurate o pereche de ciubote pentru fetele de la ţară (3 lei şi 20 bani) sau o blană de ied (3 lei şi 10 bani)]. În anul 1766 morunul în cantitate de 40 ocale era comercializat la un preţ de 6 lei, în 1782 ocaua de morun costa 24 de parale, iar „30 ocă de crapi" se vindeau cu 18 lei, adică cu 24 parale ocaua sau, după alte date, ocaua de crapi ajungea la 45 de parale.

Vinul moldovenesc era un produs căutat pe pieţele din Polonia. Cele mai apreciate erau vinurile de Cotnari, Hârlău, Odobeşti, Nicoreşti, Iaşi şi Huşi. Conform informaţiilor lui Wenzel von Brognard, anual se exportau

[1] 1 livră = 0,5 kg.

peste 100.000 de găleţi[1] de vin în Ungaria şi Polonia, graţie şi faptului că producţia de vin depăşea cu mult necesităţile ţării. Vinurile de pe podgoriile de la Cotnari şi Hârlău ajungeau în Polonia prin intermediul negustorilor cazaclii şi greci. La începutul secolului al XVIII-lea o ocă de vin costa numai 10 parale. Exporturile de vinuri depindeau în mod direct de vicisitudinile naturii. De multe ori, recolta viilor era compromisă de calamităţile naturale. Astfel, la 18 mai 1772 grindina a distrus suprafeţe întinse de vie, iar în anul 1784 ninsoarea timpurie a surprins viile neculese, diminuând substanţial şi comerţul cu vin.

Preţurile cu care se vindeau băuturile alcoolice în Ţara Moldovei

Denumirea băuturii	Anul	Unitatea de măsură	Preţul	
			Lei / galbeni	Parale
Rachiu / holercă	1800	vadra	7 lei	20
Vin	1741-1750	vadra	0,6-1 lei	-
	1750-1768	vadra	0,75 lei / 0,2 galbeni	-
	1754	vadra	-	27
	1764	vadra	1 leu	-
	1768	vadra	-	20
	1769-1774	vadra	1,25 lei / 0,3 galbeni	-
	1775-1786	vadra	0,75 lei / 0,17 galbeni	-
	1777	vadra	-	32
	1782	vadra	-	30
	1787-1791	vadra	0,75 lei / 0,15 galbeni	-
	1795	vadra	-	35
	1798	vadra	-	25-30
	1799	vadra	1 leu	20
	1792-1800	vadra	1 leu / 0,16 galbeni	-

În anul 1785 au fost scrise mai multe documente vamale referitoare la exporturile de vinuri. La 4 decembrie negustorul din Cremenciug Sofoniev,

[1] 1 găleată = 15,12 litri; 12 ocale.

prin intermediul lui Iurii Deduman, a trecut 6 bute[1] de vin, estimate la 900 piaştri (540 ruble). Negustorul kievean Hristofor Prozorov a trecut la 20 decembrie prin vamă 9 bute de vin în valoare de 1.350 piaştri (810 rub.). Un alt kievean, Semion Demianovici, a trecut 8 bute de vin în valoare de 1.200 piaştri (720 rub.).

Concluzionăm că preţurile cu care se vindeau mărfurile exportate din Ţara Moldovei în Polonia în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea reflectă atât starea economiei principatului, cât şi impactul a numeroşi factori de ordin politic, comercial, financiar, fiscal. În virtutea faptului că Moldova era exportatoare preponderent de produse agroanimaliere şi alimentare, formarea preţurilor pe piaţa internă, cu extinderea lor asupra exporturilor în Polonia depindea direct de condiţiile climaterice.

Bibliografie:

Aurelianu P. S. *Schiţe asupra stării economice a României în secolul al XVIII-lea*, Bucureşti, 1882.

Broşteanu C. *Salinele noastre: studiu istoric, juridic şi economic asupra exploatării salinelor şi monopolului sării la romani şi români (753 a. Chr. – 1900). După documente literare, epigrafice legislative şi economice*, Bucureşti, 1901.

Cihodaru C. *Podgoriile de la Cotnari şi Hîrlău în economia Moldovei din secolele XV-XVIII,* în: Analele ;tiinţifice ale Universităţii „Al. I. Cuza", Secţiunea III (Ştiinţe sociale). A. Istorie, Tomul X, Iaşi, 1964, p. 1-27.

Ciobanu Ven. *Aspecte ale relaţiilor comerciale dintre Moldova şi Polonia în secolul al XVIII-lea,* în: Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie „A. D. Xenopol", Iaşi, tom. VIII, Iaşi, 1971, p. 119-144.

Corfus I. *Însemnări de demult*, Iaşi, 1975.

Documente privind istoria României, Colecţia Eudoxiu de Hurmuzaki (Serie nouă), Rapoartele consulare ruse (1770-1796). Vol. I. *Din Arhiva Politica Externă a Rusiei, Moscova*, Sub îngrijirea academicianului A. Oţetea, Bucureşti, 1962.

Dragnev D. *Istorie şi civilizaţie medievală şi modernă timpurie în Ţările Române. Studii şi materiale,* Chişinău, 2012.

Drăghici M. *Istoria Moldovei pe timp 500 de ani până în zilele noastre,* vol. 1 şi 2, Iaşi, 1857, Transpunere în litera şi graiul zilei de azi şi comentarii de Constantin Mihăescu-Gruiu, Bucureşti, 2013.

Giurescu C. C. *Istoria pădurii româneşti. Din cele mai vechi timpuri până astăzi*, Bucureşti, 2004.

[1] O bute = capacitatea a 2 poloboace; 25 vedre x 2; 80 vedre x 2 [o vadră = 17,20 litri (Moldova); 12,80 litri (Valahia); 10 ocale sau 15,20 litri]. 1 dram = 3,80 cm3; 3,2 g.

Giurescu C. C. *Istoria pescuitului şi a pisciculturii în România. Din cele mai vechi timpuri până la instituirea legii pescuitului (1896),* vol. I, Bucureşti, 1964.

Istoria comerţului exterior şi a politicii româneşti, coordonator Nicolae C. Sută, Bucureşti, 1998.

Murariu I. *Documente privind preţurile unor mărfuri în Moldova la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi în primele decenii ale secolului al XIX-lea*, în: Carpica, vol. XXIV, Muzeul Judeţean de Istorie „Iulian Antonescu", Bacău, 1993, p. 103-129.

Murariu I. *Informaţii privind exploatarea pădurilor, transportul şi comercializarea lemnului în Moldova între anii 1774 şi 1832*, în: Carpica, vol. XV, Bacău, Muzeul Judeţean de Istorie şi Artă din Bacău, 1983, p. 199-208.

Murariu I. *Preţurile cu care se vindeau unele mărfuri în Moldova la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea*, în: Carpica, Muzeul Judeţean de Istorie şi Artă Bacău, vol. VII, 1975, p. 123-148.

Netta Gh. *Contribuţiuni la istoria comerţului românesc*, Bucureşti, 1916.

Peyssonnel Ch. De. *Observations historiques et géographiques sur les peuples barbares qui ont habité les bords du Danube et du Pont Euxin,* Paris, S. F. Simon, 1765, în: https://archive.org/details/observationshis00urbagoog [Accesat: 04.10.2017].

Turliuc V., Cocriş V. et al. *Monedă şi credit*, ediţia a VI-a, revăzută, Iaşi, 2013.

Zane Gh. *Economia de schimb în Principatele Române*, ediţia a II-a, îngrijită de Gheorghe Luţac, Iaşi, 2010.